

аналізованих каналів не залишився осторонь теми війни й відносно оперативно відновив регулярну публікацію відео, з'явилися нові теми, пов'язані з повномасштабним вторгненням, або основна тематика каналу була тимчасово трансформована. Контент-аналіз кожного з десяти аналізованих Youtube-каналів показує, що автори змогли адаптуватися до реалій війни та створити актуальний контент на культурно-мистецьку тематику. Також вони усвідомили важливість культури у військовий час та виявили свою громадянську позицію. Адже мистецтво не може бути поза політикою, коли саме мистецтво та культура знищується ворогом. У своїх відео автори висвітлювали актуальні культурні події, протидіяли пропаганді, документували воєнні злочини, забезпечували їх публічність у суспільстві, сприяли поширенню нових знань про культуру та мистецтво, тим самим об'єднуючи націю. Ці висновки демонструють вирішальну роль, яку відіграє культурна журналістика у формуванні громадської думки та просуванні культурної обізнаності під час війни.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-357-9-95>

ПЕРСОНАЛІСТСЬКА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ФЕНОМЕНОЛОГІЧНОЇ АНТРОПОЛОГІЇ ДІТРИХА ФОН ГІЛЬДЕБРАНДА

Максименко А. С.

*здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
спеціальності «Релігійні науки»*

Інститут релігійних наук святого Томи Аквінського

*Науковий керівник: **Рассудіна К. С.***

кандидат філософських наук,

Інститут релігійних наук святого Томи Аквінського

м. Київ, Україна

Застосування феноменологічного методу до аспектів внутрішнього життя людини справедливо асоціюється з іменем Дітріха фон Гільдебранда. Одним з завдань його фундаментального твору *Етика* [1] є глибокий аналіз ціннісно вагомих об'єктів. Питання цінностей, підняте в цьому творі, буде важливим в рамках нашого дослідження з огляду на розкриття персоналістської складової обраної нами антропології.

Дітріх фон Гільдебранд висвітлює особовий вимір буття людини цілісно й узагальнено. Разом з тим філософ виокремлює різноманітні

типи осіб, однак завжди з огляду на універсальне особове буття. Джерелом цього імпліцитно персоналістського підходу, на нашу думку, є віровчительний момент: для персоналістської антропології питомо спірання на авторитет Біблії [3], згідно якої людина сотворена особою на образ Божий. Дітріх фон Гільдебранд не приховує своєї теїстичної позиції. Згідно його погляду на загальнолюдський етос, людина не може не бути особою. На нашу думку, ця характеристика виправдовує включення феноменолога Дітріха фон Гільдебранда в контекст історії персоналізму, яке здійснюється деякими сучасними дослідниками (К. Шмізінг [6], М. Джуркович [4]).

Однією з характеристик феноменологічного методу досліджуваної нами філософії є увага до світу об'єктів [5]. Об'єктом для автора є будь-який феномен, що самим своїм існуванням вимагає від особи ціннісної відповіді. Під ціннісною відповіддю Д. фон Гільдебранд розуміє свідоме та добровільне рішення особи про те, яке місце посідає об'єкт в її актуальній екзистенції, тобто як особа покликана ставитись до цього об'єкта. Ціннісна відповідь потребує залучення сфер розуму і волі особи. Розум покликаний керувати волею з метою усвідомлення суті об'єкта, його об'єктивного блага та цінності, а також з метою надання ціннісної відповіді даному об'єктові. Ціннісна відповідь, як персональне рішення, залежить від індивідуального характеру людини. Формування характеру відбувається під впливом багатьох факторів, які філософ називає природними даностями. Отже, особа в антропології Дітріха фон Гільдебранда посідає розум та волю, покликана усвідомлювати суть об'єкта, надаючи йому ціннісну відповідь згідно свого характеру та адекватну суті цього об'єкта.

Загроза особовості людини виникає в тій ситуації, коли особа не надає ціннісної відповіді об'єктові. В термінах персоналістської інтерпретації даної антропології зауважимо, що цей спосіб існування містить ризик деперсоналізації. Використовуючи натомість автентичні терміни нашого автора, можемо в даному випадку діагностувати ціннісну нейтральність особи, що є синонімічним до поняття деперсоналізації. Досліджуваний нами філософ постає проти нейтральної екзистенції. Людина Гільдебранда постійно перебуває в світі ціннісно вагомих об'єктів, з огляду на існування яких вона покликана дати відповідь. Ціннісна відповідь як центральне поняття етичної системи автора слугує «виходом» для людської свідомості. Без цього виходу людина ізольовується сама в собі, тож цінність покликана стати для людини первинною даністю. В тому випадку, якщо особа усвідомлює об'єкт як ціннісно вагомий, можемо говорити про об'єктивне благо. І навпаки: в будь-якому об'єктивному блазі передбачено цінність (особи, яка відповідає). І третя сторона цього

трикутника Гільдебранда: об'єктивне благо для особи завжди є цінністю. Об'єктивне благо, цінність та особа нероздільно пов'язані між собою таким чином, що існування особи функціонує згідно наступних принципів:

1. Іntenціональність (особа усвідомлює об'єкт сутнісно).
2. Релятивність (особа не є нейтральною, а перебуває в стосунку до об'єктивного блага, яке логічно впливає з усвідомленої суті об'єкта).
3. Аксіологічність (особа свідомо та добровільно формує власну ціннісну відповідь на об'єкт).

Формування ціннісної відповіді, як ми зазначили, відбувається під впливом комплексу природних дарів особи, сукупно названого характером людини. Однак Д. фон Гільдебранд не пропонує детерміністського погляду на волю людини, навіть якщо ціннісна відповідь залежить від природних чинників. Його позиція є іншою: воля людини свободна. Зв'язок між волею та вчинком є причинним, проте ця спричиненість не обмежується психофізичними факторами, тим більше не зводиться до них. Дійсно, коли особа перебуває під впливом емоційного афекту, вона не діє свobodно, проте в даному випадку неможливо класифікувати наявну поведінку як вчинок. Філософ визнає владу психофізичних чинників над волею людини, але пояснює її через термін депривації свободи волі, що також відносить до дітей та осіб з ментальними порушеннями. Роль психофізичних факторів в прийнятті рішення щодо ціннісно-орієнтованого вчинку є негативною, адже перешкоджає свobodному прояву волі. Воля, щоб бути свobodною, має керуватись розумом. Тоді особа цілісно спрямовує свій характер до об'єктивно благої мети.

В даному випадку ми не говоримо про дихотомію тілесного та духовного. Бачення людини німецьким феноменологом зберігає свою цілісність. Неспівмірність свободи волі і природних чинників свідчить не про дуалізм душі й тіла, а про певну градацію людського буття по відношенню до найвищого блага – Бога. Дії людини мають свою поступовість в цій градації. На першому рівні будуть ті дії, які водночас є станом. Наприклад, спонтанічний вияв радості чи гніву. Ці дії Д. фон Гільдебранд називає «іманентною діяльністю». Він також відносить до них умовиводи та переконання. На наступному рівні знаходиться такий рід дій, який вже не є іманентною діяльністю, але ще не є вчинком. Це, наприклад, плавання, паління, налаштування годинника, прийом їжі, прогулянка, читання і безліч інших справ. На останньому рівні розташовані вчинки людини, усвідомлені та добровільні дії, спрямовані до ціннісно вмотивованої мети. Цією метою має бути реалізація певного вартісного факту, який посідає автономність по відношенню до дій особи, що є лише засобами для його реалізації. Автоматичні дії, або ті,

що робляться за звичкою, не є вчинками. Вчинком не є робота. Факт, який реалізується особою, має бути унікальним по відношенню до її усталеного способу життя. Виокремимо ознаки благого вчинку згідно Д. фон Гільдебранда:

1. Вартісність (вчинок посідає цінність).

2. Унікальність (вчинок виходить за межі усталеного способу життя особи).

3. Добровільність (воля особи мотивована тою цінністю, яка реалізується в її вчинку).

4. Усвідомлена моральність (вчинок об'єктивно благий та особа хоче бути морально доброю чинячи так, а не інакше).

Принципи існування особи, які ми виокремили вище, та наведені ознаки благого вчинку відповідають парадигмі персоналістської антропології раціонального спрямування. Антропологія досліджуваного нами автора є імпліцитно персоналістською, оскільки, по-перше, передбачає особовий вимір буття людини як такої, по-друге, ставить в центр людської екзистенції такі прояви, які характеризують виключно особове буття: розум та свободну волю. Ціннісно вагомі об'єкти слугують каталізатором реалізації особовості людини. Способом цієї реалізації є вчинок.

Таким чином, персоналістська інтерпретація антропології Дітріха фон Гільдебранда успішно корелює з феноменологічним спрямуванням його філософського методу.

Література:

1. Гільдебранд Д. Етика / пер. з нім. О. Городиськи. Львів: УКУ, 2002.
2. Рассудіна К. С. Філософсько-антропологічні засади християнського персоналізму. Рукопис. Київ: КНУ ім. Шевченка, 2008.
3. Bertocci P. The essence of a person. *The Monist* 61 (1). Oxford University Press, 1978. P. 28–41.
4. Đurković M. Christian personalism as a source of the universal declaration of human rights. *Filozofia i društvo* 30 (2), 2019. P. 270–286.
5. Tićac I. Dietrich von Hildebrand – Werk und Persönlichkeit. *Disputatio Philosophica* 3 (1), 2001. P. 225–238.
6. Schmiesing K. A History of Personalism. SSRN: <https://ssrn.com/abstract=1851661>